

JAK ZVLÁDNOUT EXTRÉMNÍ NÁSILÍ VE ŠKOLE

Michaela Veselá, Společně k bezpečí, o.s.

S textem zacházejte ve smyslu autorského zákona, majetková práva na vás přecházejí v okamžiku finančního vyrovnání, do té doby je jakékoliv šíření textu i jeho částí v rozporu se zákonem. Převodem majetkových práv nejsou autorská práva dotčena.

Extrémní násilí ve škole nabývá několika podob, z nichž jsem se věnovala těm, jejichž následky jsou buď fatální, nebo dlouhodobé. Jedná se o střelbu ve škole, bombové útoky a vyhrožování bombovými útoky, útoky na učitele, které představují hrozbu fyzickým násilím nebo přímé fyzické násilím. Text je pouze úvodním materiálem určeným k další diskusi o podobách školního násilí a možnostech prevence vůči němu.

V úvodní části rozdělují útoky s fatálními následky podle věku pachatele a jeho vztahu ke škole. Jedná se o útoky střelnou zbraní, které jsou vysledovatelné. Standardní argument českých pedagogů, že „to se tady nemůže stát, protože dostupnost střelných zbraní je zde malá“ neobstojí. Jednak se děti se zbraněmi setkávají doma, ve střeleckých klubech a současně mají možnost naučit se s nimi zacházet při paintballu. Právě dovednost zacházení se zbraní se u školních střelců ukazovala jako druhá klíčová – ne tedy pouhá jejich dostupnost.

Útok nožem, který je kontaktní zbraní, není tak častý, jako střelba. Vzhledem k tomu, že vyžaduje skutečný kontakt s obětí a neumožňuje distanc jako střelná zbraň. Nože si sebou ale nosí i školní střelci, ale ve skutečnosti je téměř nepoužijí.

OBSAH

1. Školní násilí – střelba a extrémní násilí s fatálními následky

- 1.1. Pachatelem je dospělá osoba, která do školy pronikla v průběhu vyučování
- 1.2. Pachatelem je bývalý žák školy, který ji opustil po nějakém konfliktu, byl vyloučen, byl neúspěšný
- 1.3. Pachatelem je současný žák nezletilý, nebo těsně zletilý žák střední školy, nebo žák základní školy (věkově na poměry v ČR)
- 1.4. Pachatelem je současný zletilý student různého typu vyšších, vysokých škol, nebo dalšího vzdělávání
- 1.5. Závěry
- 1.6. Možnosti prevence
- 1.7. Střelné zbraně v ČR

2. Školní násilí – bombové útoky na školy

- 2.1. Realizované bombové útoky
- 2.2. Hrozba bombovým útokem
- 2.3. Možnosti prevence

3. Školní násilí - útoky na učitele

4. Legislativa

1. Školní násilí – střelba a extrémní násilí s fatálními následky

- 1.1. Pachatelem je dospělá osoba, která do školy pronikla v průběhu vyučování
- 1.2. Pachatelem je bývalý žák školy, který ji opustil po nějakém konfliktu, byl vyloučen, byl neúspěšný
- 1.3. Pachatelem je současný žák nezletilý, nebo těsně zletilý žák střední školy, nebo žák základní školy (věkově na poměry v ČR)
- 1.4. Pachatelem je současný zletilý student různého typu vyšších, vysokých škol nebo dalšího vzdělávání
- 1.5. Závěry
- 1.6. Možnosti prevence
- 1.7. Střelné zbraně v ČR

1.1. Pachatelem je dospělá osoba, která do školy vnikla v průběhu vyučování

Příklady:

- Dunblane (Skotsko) březen 1996, první třída ZŠ napadena místním členem střeleckého klubu
- Termonde /Derdenmonde (Belgie) 2009, jesle napadené dospělým ozbrojeným útočником (nůž)
- Stockton (USA), 1989, útočník se zaměřil na, které se do USA dostali se svými rodiči z Afriky.

Užitečné informace z těchto případů:

- útočník se dostal do školy pod záminkou, že potřebuje nějaké informace;
- útočník byl duševně nemocný;
- útočník byl majitel střelné zbraně, člen místního střeleckého klubu;
- útočník byl vyloučen za nepřístojné chování z místního skautského oddílu, stěžoval si úředně, že mu bylo zakázáno pracovat s dětmi, místní komunita věděla, že se jedná o podivína: „*Byl posedlý fotoaparát, ve svém bytě mě ukazoval snímky jedenáctiletých a dvanáctiletých chlapců. Na některých z nich byla zachycena v detailu chlapecká pozadí*“;
- útočník byl týrané dítě

Odkazy:

http://www.katastrofy.com/scripts/index.php?id_nad=14850

<http://strelby.wgz.cz/dunblane-thomas-hamilton>

1.2. Pachatelem je bývalý žák školy, který ji opustil po nějakém konfliktu

Příklady:

- Erfurt (SRN) 2002, gymnázium, střelec opakovaně nepřípuštěn k maturitě kvůli podvodům a neprospívání

- Winnenden (SRN) 2009, střelba ve škole, střílí bývalý žák školy, který studium předčasně ukončil

Užitečné informace z těchto případů:

- útočník je ze školy vyloučen kvůli častým absencím, dopouští se drobných podvodů
- útočník ze školy předčasně odchází pro školní neúspěšnost
- útočník je trénovaný střelec, každý v okolí ví, že se zbraněmi umí zacházet a zachází
- útočník je milovník násilných počítačových her, které hraje denně několik hodin
- útočník je účastníkem chatu o masakrech ve školách
- útočník je fanoušek hudební skupiny, která sama sebe označuje za „velmi, velmi agresivní“
- útočník je během amoku oblečen do černého oblečení
- útočník do školy vstoupí během vyučování a po škole se pohybuje při vyučování, kdy na chodbách není žádný dohled
- střelba se odehrává dopoledne
- rodiče útočníka vlastní zbraně ve velkém množství, viditelně umístěné
- rodiče neví, že byl útočník ze školy vyloučen = o problému s ním nehovoří
- útočník je dlouhodobě v péči psychiatra, rodiče jeho psychické problémy skrývají a bagatelizují
- útočník tráví většinu volného času (po odchodu ze školy veškerý) u počítače

Odkazy:

http://www.katastrofy.com/scripts/index.php?id_nad=15509

<http://zahranicni.ihned.cz/c1-35633550-strelba-ve-skole-v-nemecku-15-obeti-pachatel-mrtev>

1.3. Pachatelem je současný žák střední školy nebo základní školy

Příklady

- Kentucky (USA) 1997, útočník střílí na modlíci se děti
- Denver (USA), 1999 dva střelci, studenti školy, na čin se dlouhodobě připravují
- Tuusula (Finsko), 2007, šikanovaný úspěšný student,
- Kauhajoki (Finsko), 2008, útočník střílí na spolužáky ze třídy
- Jonesboro, Arkansas (USA), 2008, dva školní střelci v černém

Užitečné informace z těchto případů:

- případ střelby na Columbine High School v Denveru je velmi dobře zmapován a některý důkazní materiál je veřejně dostupný;
- deníky střelců z Columbine :
<http://www.thedenverchannel.com/download/2006/0706/9477579.pdf>
- ukázky z deníků útočníků: „*Letošní školní rok bude mnohem zábavnější než kterýkoliv jiný,*“ ... „*Na škole je maximálně sto lidí, kteří nechci aby zemřeli, ale ostatní MUSÍ ZEMŘÍT!*“

- *"Jednou stejně začnu zabíjet, zapamatujte si to,"* napsal asi půl roku před útokem jeden z útočníků, druhý dopsal: *"Tak moc lidí musí zemřít"*.
- události se věnuje film Michaela Moorea s názvem *Bowling for Columbine*, dokumentární drama *Velké Británie Massacre at Columbine HIGH*; ke shlédnutí např. na (za 350,-Kč) : http://share-rapid.com/stahuj/129873/masakr-na-stredni-skole-columbine.avi?dealer_id=12091; rovněž dokument Discovery Channel *ZERO HOUR*
- útočníci byli v době útoku oblečeni v nepromokavých černých pláštích, s maskami na tvářích, ověšení granáty a zápalnými lahvemi – ve stejném oblečení sehráli role s námětem nájemných zabijáků ve vlastním filmu *Hitman for Hire*
- útočníci si oběti cíleně vybírali, hlavně sportovce (ti se jednomu z nich v minulosti vysmívali), nebo příslušníky etnických menšin. Při střelbě křičeli, že jde o pomstu za vsměch, kterému byli vystaveni oni.
- útok byl naplánovaný, útočníci měli seznamy potřebných věcí, mapy a další věci nutné k přípravě. Měli rovněž podrobná plán útoku a jednotlivých kroků.
- útočníci v rozpětí půl roku – rok psali školní práce (eseje) na téma: *Nacistická kultura, Masový vrah Charles Manson, Zbraně ve školách.*
- útočníci byli po celý rok, co útok připravovali, zařazeni ve speciálním programu zaměřeném na psychoterapii, který jim byl nařízený po krádeži auta. Za dobré chování byli z programu propuštěni o měsíc dříve.
- útočníci schválně spustili požární poplach a ze zálohy začali organizovaně evakuující se na školní dvůr ostřelovat
- střelné zbraně koupili útočníci od kamaráda, dvě jim zakoupila dívka jednoho z nich, které bylo 18 let¹
- jeden z útočníků nosil ve čtvrtém ročníku (v němž došlo k masakru) tričko s nápisem *Sériový vrah*
- útočník říká, že nenávidí lidi: *"Nenávidím lidi a lidskou rasu"*.
- útok je dlouhodobě plánovaný (v některých případech až 6 let).
- útočníka policie den před útokem vyslyšala kvůli agresivnímu videu, které umístil na YouTube. Střílel v něm na terč a do kamery. Podle některých zdrojů provázal video komentář: *"Ty zemřeš další."*
- útočník je úspěšný student gymnázia, který byl spolužáky šikanovaný právě z důvodů úspěšnosti ve škole
- útočník sám požádal o psychologickou pomoc a léky, k terapii ale nedošlo

Odkazy:

<http://eldred.blog.cz/0802/masakr-v-columbine-high-school>

<http://eldred.blog.cz/0809/druha-strelba-na-finskyh-skolach>

1.4. Pachatelem je současný zletilý žák/student různého typu škol

Příklady

- Texas (USA) 1966, pachatel střílí z věže univerzity

¹ Pachatelé byli v době příprav útoku mladší 18 let a nemohli si proto zbraň legálně obstarat

- Virginia (USA) duben 2007, střelba v polytechnickém institutu, střílí student přistěhovalec
- Atény (Řecko), 2009 střelba v rekvalifikačním středisku, střílí student imigrant

Užitečné informace z těchto případů:

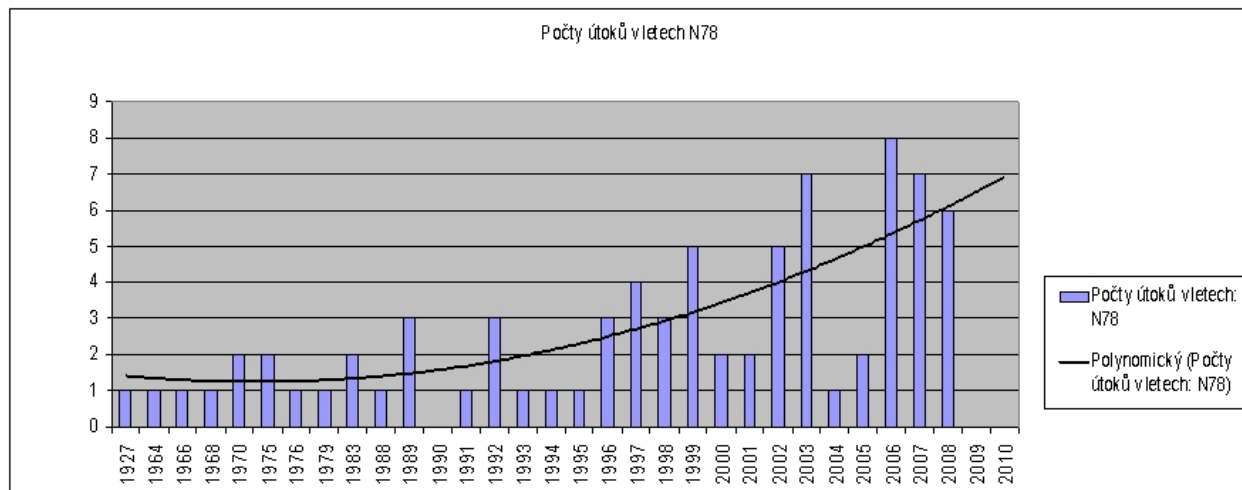
- útočník je imigrant, který se mstí za špatné zacházení ze strany spolužáků (kolegů) – pravděpodobně je šikanovaný, v dopise napsal: „*už to nemůžu vydržet*“, střílí na konkrétní spolužáky
- útočník je nepřiměřeně uzavřeným člověkem, který se ve škole téměř nestýká s okolím.
- útočník se ve škole projevuje jako samotář, o kterém nikdo nic neví
- útočník se střelnými zbraněmi umí zacházet a střelbu trénuje
- učitelé je útočník dlouhodobě vnímán jako problémový člověk
- útočník vytváří školní literární práce s tématy násilí, maluje obrázky s násilnými tématy nebo vytváří počítačové hry obsahující násilí; všechny tyto výtvořky jsou dostupné a sledovatelné v delším časovém úseku před útokem
- dvě školní práce, divadelní hry, které útočník napsal, svým podivným obsahem plným násilí před časem upoutaly pozornost katedry angličtiny a byly předány k posouzení její vedoucí i představitelům univerzity.
- útočník vytváří a na internetu zveřejňuje díla, které spolužáci komentují: "*Ty hry byly skutečně zvrácené, na hrůzné násilí, které (v nich) působily zbraně, bych ani nedokázal pomyslet,*"
- spolužáci budoucího střelce jsou schopní identifikovat dopředu : "*Před tím, než Čo ten den přišel do třídy, jsme my studenti mezi sebou mluvili s vážnými obavami o tom, zda by on mohl být školním střelcem,*"
- útočník byl policií zadržen pro prokázané obtěžování spolužačky a pro sebevražedné sklony
- útočník nemá rád úspěšné, bohaté, nečestné, zpustlé (všechny nedokonalé) a dává to průběžně najevo
- střelba začíná zpravidla ráno, maximálně dopoledne
- útočník na začátku útoku zajistil vstupní dveře do budovy pomocí řetězů, aby se oběti nemohly dostat ven.
- útočník se na zabíjení připravuje
- útočník si před útokem stěžoval na intenzivní bolesti hlavy, před střelbou ve škole střílel doma
- útočník sám vyhledal rok před útokem psychiatrickou pomoc s tím, že : „*přemýšlí o tom, že půjde nahoru na věž s loveckou puškou a začne střílet lidi*".

Odkazy:

<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/166138-po-strelbe-ve-skole-v-atenach-zemrel-utočník-tri-zraneni.html>

<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/amerika/clanek.phtml?id=401820>

1.5. ZÁVĚRY

² zdroj: Badošek, R.

Základní školy: 80% pachatelů útoků na ZŠ je dospělých starších 30 let. Jejich útok je promyšlen, cíleně se soustředí na malé děti a nemají ke škole žádný osobní vztah.

Střední školy: největší počet útoků, většinou jde o současné studenty, absolventy nebo aktuálně vyhozené studenty.

V procentuálním počtu útoku jich připadá 48% na střední školy, 24% na univerzity a 21% na základní školy³.

- Extrémnímu násilí ve škole nejde zcela zabránit, nicméně existuje celá řada varovných signálů, které jsou patrné v dostatečně dlouhém časovém úseku před útokem.
- Útoky na sebe často navazují a odehrávají se ve vlnách. Pachatelé svůj čin připravují, shromažďují dopředu zbraně, svůj záměr nijak netají.
- Krátce po útoku, kterému média věnují velkou pozornost, následují další útoky, pokusy o útoky, vyhrožování útokem (11.3.2009 střelba Winnenden/SRN, 12.3.2009 Lund/Švédsko zadržen žák vyhrožující střelbou ve škole, 13.3. Iilsfeld/SRN žák vyhrožuje škole bombovým útokem, 17.3. Kladno, ozbrojený žák zadržen ve škole; 24.3. Nový Bydžov, žák vyhrožuje škole bombovým útokem)
- Pachatel je před útokem v péči psychiatra, psychologa, anebo o ni sám žádá, obrací se na poradenské pracovníky se žádostí o pomoc
- Pachatel byl často problematická osobnost s poruchami chování, školní komunitě dostatečně známá
- Při projevech extrémního násilí hraje často roli šikana – dlouhodobá a neřešená, budoucí pachatel je její obětí (zejména psychická)
- Pachatelé byli v kontaktu s policií kvůli násilným činům nebo propagaci násilí

²Badošek, R: zdroj: <http://www.sekuritaci.cz/sileni-strelci-ve-skolach-historie-rizika-predikce-utoku-a-bezpecnostni-opatreni/cs/>

³ Spočteno k roku 2008

- Pachatelé často adorují násilí ve školních pracích (písemných, výtvarných) v dostatečném předstihu před útokem.
- Útočníci se oblékají černě nebo ve vojenském stylu, při samotném útoku bylo černé oblečení velmi časté
- Několika plánovaným útokům se podařilo zabránit, když je ohlásili spolužáci, účastníci chatů nebo přátelé potenciálních útočníků, kterým se ti, kteří útok plánovali, svěřili nebo je chtěli pro danou myšlenku získat
- Několika plánovaným útokům se podařilo zabránit a včas je odhalit zvýšeným a velice intenzivním monitoringem Internetu několik dní bezprostředně následujících po útoku⁴
- Nejvíce útoků se odehrává na jaře, nejnebezpečnějším místem je školní třída, nejbezpečnějším toalety
- V naprosté většině je pachatelem útoku muž

1.6. Možnosti prevence

Lze předejít masakru?

Veřejnost je extrémním výbuchem agrese vždy otřesena. Snad nejvíce samotným faktem, že drtivá většina šílených střelců (s výjimkou psychotických pachatelů) jedná úmyslně a na čin se připravuje, tedy ví a chce učinit přesně to, co záhy vykoná.

Konkrétnímu jednotlivému masakru lze zřejmě jen stěží předejít. Přesto je oprávněné předpokládat, že šance zabrzdit výskyt této extrémní podoby agrese nejsou zcela beznadějně. Psychologové by měli být o pozadí tohoto jevu informováni. Amok či vražedné šílenství přeci jenom není dílem mžiku, ale předchází mu fáze "klíčení". V ní se obvykle objevují varovné příznaky, nezřídka i tzv. "amokové řeči". Psychologové by na varovné signály měli být citliví, rizika vražedného běsnění by neměli podceňovat zejména v době vlny. V případě bytí intuitivního podezření stojí za to jít přímo k problému a hledat účinné brzdy proti kruté a nesmyslné agresi podle konkrétního pozadí případu.⁵

situační

- Vstupy do škol a předškolních zařízení zabezpečovat vrátným – živým nebo elektronickým; v případě elektronického vrátného v kombinaci s kamerou, která vstupní dveře snímá a je zřejmé, kdo do budovy vchází;
- v případě vrátného fyzické osoby monitorovat příchozí v průběhu vyučování a zapisovat jejich totožnost;
- udržovat únikové východy funkční, bez jakýchkoliv překážek a seznámit s nimi zaměstnance školy i děti, okna v přízemí, která skýtají možnost úniku, udržovat volná⁶;
- zabezpečit dozor při příchodu dětí do školy, aby se útočník nevmísil mezi ně (je to nejrizikovější doba, pohyb dospělých osob z řad rodičů a příbuzných je největší a není možné úplně přesně identifikovat, kdo je kdo);

⁴ Poznámky o tom, že to „byla legrace“ nebo „my ho známe, to on by nikdy...“ následují hned vzápětí po zadržení.

⁵ Čírtková, L.: zdroj: <http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=sileni-strelci>

⁶ Útočník někdy vchodové dveře zablokuje – řetězem, větví...

- vstupní zóny do škol oddělovat tak, aby se v nich bylo možné pohybovat, ale nebylo možné snadno projít do dalších prostor školy (všude nelze technicky, ale lze fyzickým dohledem)
- vytvořit evakuační plán a přesný postup školy při vyhlášení „amok alarmu“, s konkrétním plánem seznámit zaměstnance, ale ne žáky⁷
- V rámci nácviku evakuace jednou ročně nacvičit evakuaci únikovými východy a okny v přízemí (není vhodné dětem vykládat, že je to nácvik pro případ útoku na školu), včetně toho, že se jedná o evakuaci, při které se nebudou zavírat okna, vypínat proud a nikdo nikde řadit ; **nejde o hromadnou evakuaci – jakékoliv sdružování zvyšuje riziko útoku**, jde pouze o nácvik seběhnutí co nejrychleji do přízemí a únik ven
- Monitorovat práce žáků, kde se objevuje násilí nebo nenávisť, monitorovat, totéž s výtvarnými dílky

AMOK ALARM (při zjištění útoku nebo hrozby útokem)

Hrozba

1. Ihned vyrozumět Policii ČR na tel.158 a jasně sdělit, že ve škole je zbraň, hrozba zbraní apod. Při oznamování neváhat, formulovat přesně.
2. Jestliže zbraň nemá potenciální pachatel u sebe, ale někdo její přítomnost ohlásil, oddělit pachatele od jeho skříňky nebo tašky
3. Potenciálního pachatele zadržet bez dlouhého přemýšlení a izolovat do příjezdu policie, po celou dobu nad ním zajistit přiměřený dohled (nesmí utéct)
4. Informovat v co největším klidu a rychlosti všechny zaměstnance školy
5. Informovat žáky přiměřeně jejich rozumové vyspělosti

Útok

1. Utéct mimo školu⁸ nebo se schovat a ihned vyrozumět Policii ČR na tel. 158
2. Ihned varovat pedagogy, na vyšších stupních škol i žáky
3. Podle evakuačního plánu dostat děti ze školy, otevřít všechny únikové východy a okna v přízemí, **nikde se nikdo neřadí a nezastavuje**, cílem je dostat se jen ven⁹
4. Jestliže se nedá uniknout ze školy, je třeba se ukrýt na toaletách nebo ve sklepě¹⁰
5. V patrech, odkud se nedá uniknout, zablokovat dveře zevnitř, zatarasit je nábytkem, vytvořit velkou barikádu a jde-li, rovněž uzamknout¹¹
6. Všechny děti si lehnou na zem, rukama si zakryjí hlavu¹²
7. Zhasnout světlo a nemluvit, předstírat, že učebna je prázdná
8. V žádném případě se nepřibližují k oknům (přestřelka mezi policií a pachatelem)

⁷ Amok alarm bude tím účinnější, čím méně o něm střelec ví

⁸ Většina útoků trvá okolo 5 minut, příjezd policie uspíší obvykle sebevraždu útočnicka, ale útoku nezabrání

⁹ Útočníci v Jonesboro schválně spustili požární poplach, aby se žáci začali řadit na školním dvoře a mohli do nich střílet

¹⁰ Žádný z útoků nebyl na tato místa nikdy veden

¹¹ Většina mrtvých byla zabita v učebnách, pouhé zamčení nestačí, zatarasy útočnicka odradí, najde si snazší cíl

¹² V případě přímého útoku na třídu se vědomě zachránili ti, kteří leželi a předstírali, že jsou již mrtví

9. Pedagog s dětmi stále komunikuje a snaží se zabránit panice nebo nepředloženému útěku na chodbu
10. V případě přímého kontaktu s útočníkem prosit o milost, dát útočníkovi vědomí převahy a moci nad námi
11. V případě pohybu po chodbě se nesdružovat, pohybovat se jednotlivě a dostat se do přízemí a oknem ven, nezůstávat na místě – pohybující se terč je těžší

informační

- pověřit pracovníky, kteří mají v kompetenci BOZP vypracováním únikového plánu, seznámením s ním zaměstnance a nácviku úniku se zaměstnanci;
- poučit zaměstnance o strategiích, které vedly k přerušení útoku nebo k minimalizaci následků
- poučení dětí o zákazu nošení zbraní do školy, informace o sankcích a apelace na svědky, kteří vědí nebo si všimli, že někdo zbraň ve škole má, aby tuto skutečnost hlásili a to ve vlastním zájmu

sociální

- školní programy proti šikanování
- školní poradenská pracoviště a preventivní týmy
- řízené diskuse o extrémních podobách školního násilí, zadávat písemné práce na dané téma
- zhlédnout společně nějaké umělecké dílo tématu věnované a vést o něm diskusi, náměty viz. výše nebo divadelní představení Beng,beng, seš mrtvej!

Toto je představení autora Williama Mastrosimona, které vybízí k diskuzi mezi učiteli, školními psychology, duchovními, studenty a rodiči. Zvláštní události znázorněny v tomto představení dávají školním zařízením jedinečnou příležitost zapojit se do formování partnerských vztahů a prověřit místní podmínky, které mohou vytvářet a zastavovat násilí. Nezbytnou součástí stupňující se snahy vypořádání se stresem a vytvoření zdravého a ohleduplného školního prostředí, je spolupráce se studenty a jejich rodinami. Od roku 1999 se jí zúčastnilo více než 15 tisíc studentů, kteří vystupovali ve školách a v klubech po celém světě. Mastrosimone byl inspirován událostí, kdy student načmáral vyhrůžky smrti na tabuli ve třídě jeho syna. Ačkoli tento pachatel tvrdil, že se jedná o žert, Mastrosimone bral jeho výhrůžky vážně¹³.

školní řád a na něj navazující opatření

- školním řádem (dále jen „ŠŘ“, myšlen i vnitřní řád zařízení) zakázat přinášení zbraní do škol;
- do výchovných opatření zahrnout postihy za přinášení zbraní do školy, v případě středních a vyšších škol zahrnout tuto skutečnost do „zvlášť hrubých porušení ŠŘ“, která mohou mít za následek vyloučení žáka ze školy; v případě povinné školní docházky přistoupit

¹³ <http://damater.tym.cz/bang.htm>

k důtce ředitele školy i v případě, že žák neměl do té doby žádné kázeňské problémy (to útočníci v předchozích případech také neměli)

- každý takový případ projednat výchovnou komisí za účasti nejen žáka a jeho rodičů, ale i zástupců orgánu sociálně-právní ochrany, případně zřizovatele – z projednávání musí být zřejmé, že situace je vážná
- po každém takovém zjištění znovu poučit všechny žáky na zákaz takového počínání a znovu s nimi rozebírat fatální následky, které nošení zbraní do školy pro ně může mít
- každou situaci, kdy zbraň žák do školy přinesl, ohlásit orgánu sociálně-právní ochrany a obci, ve které je žák trvalým bydlištěm
- jedná-li se střelnou zbraň nebo bodnou a sečnou zbraň s dlouhou čepelí nebo výbušninu, vyrozumíváme ihned Policii ČR, která zbraň zajistí a zahájí šetření

Opatření zvažovaná nebo zaváděná státy, ve kterých došlo ke střelbě ve školách

- zákaz paintballu, věkové omezení hráčů paintballu
- zákaz počítačových her oslavujících násilí
- omezení dostupnosti střelných zbraní

1.7. Střelné zbraně v ČR

V ČR existují čtyři věkové hranice pro získání zbrojního průkazu¹⁴. Tomu, kdo chce mít zbraň pro vlastní ochranu, výkon zaměstnání či do sbírky, musí být 21 let. Od 18 let může zájemce vlastnit sportovní či loveckou zbraň. Žáci škol s výukou myslivosti mohou získat zbrojní průkaz pro lovecké zbraně už v 16 letech a členové sportovních klubů obdobné povolení pro sportovní zbraň v 15 letech.

2. Školní násilí – bombové útoky na školy

2.1. Realizované bombové útoky

2.2. Hrozba bombovým útokem

2.3. Možnosti prevence

2.1. Realizované bombové útoky

Příklady

- Základní škola Bath School(USA), 1927, výbuch zničil celou školu, další bomba vybuchla v atentátníkově autě

2.2. Hrozby bombovými útoky

Příklady:

- Hrozby českým církevním školám v lednu a květnu 2007
- Hrozba bombovým útokem na střední škole Columbine¹⁵ v USA v březnu 2007
- Hrozba bombovým útokem v Novém Bydžově, březen 2009
- Hrozba bombovým útokem Ilsfeld (SRN), březen 2009

Podoby výhružek:

¹⁴ Žadatel musí být rovněž bezúhonný a spolehlivý

¹⁵ Jedná se o stejnou školu, která byla terčem útoku dvou střelců v roce 1999

- Anonymní telefonáty¹⁶
- Písemně zasláná hrozba přímo policii
- Písemně zasláná hrozba škole

Užitečné informace

- Většinu nahlášených bombových útoků ohlašují žáci školy, především na konci školního roku, na začátku školního roku, během maturit a velkých písemek

2.3. Možnosti prevence

- Při zjištění pachatele na něm (zákonných zástupcích) vymáhat náklady evakuace, s touto skutečností žáky seznámit
- Žákům nesdělovat, že policie je v odhalování anonymních pachatelů celkem úspěšná, mají tendence „vyzývat ji na souboj“
- Informovat zaměstnance i žáky, aby si všímali nezvyklých předmětů, nepouštěli do školy cizí osoby a nebrali od nich jakékoliv předměty určené „pro někoho“¹⁷

ALARM

Hrozba

1. Ihned vyrozumět Policii ČR na tel.158 , že na školu je ohlášený bombový útok.
2. Informovat v co největším klidu a rychlosti všechny zaměstnance školy
3. Informovat žáky přiměřeně jejich rozumové vyspělosti
4. Školu evakuovat podle evakuačního plánu
5. V případě nálezu neznámého, opuštěného nebo podezřelého předmětu (krabice, aktovka apod., které *nikomu nepatří*) obsah neprohledávat a kontaktovat policii

školní řád a na něj navazující opatření

- školním řádem (dále jen „ŠŘ“, myšlen i vnitřní řád zařízení) zákaz přinášení pyrotechniky (i zábavné) a výbušnin do školy;
- do výchovných opatření zahrnout postihy za porušení tohoto ustanovení, stejně jako za anonymní výhrůžku škole, v případě středních a vyšších škol zahrnout tuto skutečnost do „zvlášť hrubých porušení ŠŘ“, která mohou mít za následek vyloučení žáka ze školy; v případě povinné školní docházky přistoupit k důtce ředitele školy i v případě, že žák neměl do té doby žádné kázeňské problémy (to útočníci v předchozích případech také neměli), známku z chování školy zváží dle klasifikačního řádu;
- každý takový případ projednat výchovnou komisí za účasti nejen žáka a jeho rodičů, ale i zástupců orgánu sociálně-právní ochrany, případně zřizovatele – z projednávání musí být zřejmé, že situace je vážná
- po každém takovém zjištění znovu poučit všechny žáky na zákaz takového počínání každou takovou situaci ohlásit orgánu sociálně-právní ochrany a obci, ve které je žák trvalým bydlištěm

¹⁶ Bezprostředně po každém útoku nebo hrozbě útokem se prudce zvedá počet telefonických hrozeb

¹⁷ Např.: „dones to, prosím tě, paní učitelce...“

Hra na internetu:

<http://www.hraonline.cz/masakr-ve-skole/>

3. ÚTOKY NA UČITELE

Tato problematika v českých podmínkách je aktuálně popsána ve studii: *Mládež v kriminologické perspektivě*¹⁸ a nemá proto význam se jí podrobněji zabývat zde, neboť je volně přístupná na : <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html> a dají se z ní vyvodit mnohé závěry a preventivní doporučení. Uvádím jen některé užitečné údaje, které by měly spíš vést k tomu, aby se s textem pracovníci MŠMT podrobně seznámili.

Otázky agrese vůči pedagogickým pracovníkům jsou zpravidla diskutovány v rámci širší problematiky tzv. násilí na pracovišti, přičemž podle některých autorů je právě učitelská profese jednou z těch, u nichž lze vysledovat zvýšené riziko viktimizace. Uvedené konstatování platí podle nich zejména o učitelích, kteří pracují na školách sídlících v oblastech, kde je obecně větší míra zločinnosti, neboť situace ve škole logicky odráží situaci v cele komunitě...vůbec nejvyšší míru rizika vykazují školy, kde je:

- **nízká disciplína,**
- **pouze formální kontrola dodržování pravidel,**
- **špatný ředitel**
- **a velký počet žáků, kteří nemají ambice pokračovat ve studiu na vyšších stupních vzdělávání.**¹⁹

Na základě viktimologických studií v USA připadalo na tisíc pedagogů v letech 1993-1999 průměrně každý rok²⁰:

- 7 obětí násilí na pracovišti v rámci zařízení předškolní péče
- 17 obětí v rámci nižších stupňů základního vzdělávání
- 54 v rámci vyšších stupňů základního vzdělávání
- 38 na středních školách
- 2 na univerzitách

V oblasti speciálního školství činila míra viktimizace přibližně 68 obětí na tisíc učitelů (261 obětí z řad policistů, 128 taxikářů, 82 pracovníků hospod, 69 čerpadlářů, 22 zdravotních sester)

Příklady

- Dubňany (Hodonínsko), otec žákyně sedmé třídy napadl fyzicky učitelku v prostorách školy
- Rajec-Jestřebí, 1998 , šestnáctiletý žák soukromého gymnázia zaútočil při vyučování železnou tyčí na učitelku německého jazyka
- Ostrava, 2002, čtrnáctiletý žák ZŠ vyhrožuje učitelce smrtí a následně jí napadne
- Hradec Králové, 2003, student univerzity napadl učitele baseballovou pálkou

¹⁸ Večerka,K., Holas,J.,Tomášek,J.,Diblíková,S., Blatníková,Š.: Mládež v kriminologické perspektivě.IKSP 2009, ISBN 978-80-7338-079-3

¹⁹ Tamtéž s.86

²⁰ Tamtéž s.86

- Erfurt (SRN) duben 2002, příklad výše uvedeného (v kapitole 1.2.) útoku byl směřován na pedagogy erfurtského gymnázia

Zkušenosti jednoho učitele jsou popsány např.:

<http://www.ucitel.info/view.php?nazevclanku=nasili-na-stredni-kole-cerstva-osobni-zkuenost&cislocclanku=2009030002>

Příklady uvedené ve zmiňované studii IKSP:

- „Jedenkrát se stalo (asi před čtyřmi lety), že mě student slovně napadl: 'dáte-li mi tu pětku na vysvědčení, pak se nedivte, když vám někdo rozbije hubu a nebo něco'...“ (muž, 50-59 let)
- „Jednomu studentovi jsem řekla, že jestli nebude nic dělat, tak může dostat z hudební výchovy i známku 4, on na to (s úsměvem), že by mě potom upálil jako čarodějnici. Dostal ředitelskou důtku...“ (žena, 30-39 let²¹)
- Případ č. 1 – oběť žena, 50-59 let. Napadení předcházelo nevhodné chování studenta, který si podle výpovědi respondentky v její bezprostřední blízkosti silně říhnul. Poté, co ho napomenula, se daný student rozčílil a začal ji fyzicky i slovně ohrožovat, a to tak, že se musela začít bránit – odstrkávat ho od sebe rukou. Za tu ji následně chytil, přiblížil svůj obličej k jejímu a řval na ni. Jak respondentka doslova přiznala, strachy se raději ani nehýbala.
- Případ č.2 – oběť žena, 20-29 let. Učitelka vykazala skupinu studentů z jídelny, neboť se chovali neukázněně. Ti si pak na ni následně počkali cestou ze školy, aby ji podle jejích slov hrubě srazili z chodníku do silnice v okamžiku, kdy je míjela. Jak sama respondentka uvedla, žádnou fyzickou újmu při tom neutrpěla, nicméně případ byl řešen pedagogickou radou a studenti obdrželi ředitelské důtky²².
- Případ č.3 – oběť žena, 40-49 let. Jeden ze studentů mazal tabuli a kopem ji zavřel. Vyučující přitom stála velmi blízko. Existovalo podezření, že student byl pod vlivem omamných látek.
- Případ č.4 – oběť muž, 50-59 let. V konkrétním případě, který nám pedagog stručně popsal, se jednalo o napadení v opilosti. Podařilo se mu ho naštěstí eliminovat slovně. Daný respondent byl ale podle svých slov terčem fyzického ataku ze strany studentů již vícekrát, vždy je však naštěstí „díky své kondici“ zvládl. Současně uvedl, že do fyzického násilí, na které jsme se v této části dotazníku tázali, už ani nepočítá házení svazků klíčů, po nichž zůstaly v tabuli znatelné stopy, případně pet-lahví s nápoji²³.
- „Za velmi problematickou považuji současnou podobu www stránek spoluzaci.cz – v seznamu učitelů je ke každému učiteli připojen komentář, kde mohou žáci anonymně hodnotit svého učitele. Anonymita často povzbuzuje k vulgárnímu vyjadřování, což může značně poškodit pověst daného učitele. Na stránky tříd a do školních debat se dostane spousta lidí, kteří si komentář mohou přečíst. Myslím, že tady je jednoznačně porušena ochrana osobnosti...“ (žena, 40-49 let²⁴)

4. LEGISLATIVA

Vyhrožování násilím (dětem, učitelům)

Vždy záleží na konkrétní situaci a všech relevantních okolnostech; obecně se jedná o:

²¹ Tamtéž s.99

²² Tamtéž s. 100

²³ Tamtéž s. 101

²⁴ Tamtéž s. 104

- **§ 49 přestupkového zákona²⁵**

Přestupky proti občanskému soužití

(1) Přestupku se dopustí ten, kdo

a) jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch,

c) *úmyslně* naruší občanské soužití **vyhrožováním újmou na zdraví**, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním,

(2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu do 1000 Kč, za přestupek podle odstavce 1 písm. b) a c) pokutu **do 3000 Kč** a za přestupek podle odstavce 1 písm. d) a e) pokutu do 5 000 Kč.

nebo:

- **§ 197a trestního zákona²⁶**

(1) Kdo jinému **vyhrožuje** usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.

Výhružky bombovými útoky

- **§95 trestního zákona Teroristický útok**

(1) Kdo v úmyslu poškodit ústavní zřízení nebo obranyschopnost republiky, narušit nebo zničit základní politickou, hospodářskou nebo sociální strukturu republiky nebo mezinárodní organizace, závažným způsobem zastrašit obyvatelstvo nebo protiprávně přinutit vládu nebo jiný státní orgán nebo mezinárodní organizaci, aby něco konala, opominula nebo trpěla,

a) provede útok ohrožující život nebo zdraví člověka s cílem způsobit smrt nebo těžkou újmu na zdraví,

b) zmocní se rukojmí nebo provede únos,

f) nedovoleně vyrobí nebo jinak získá, přechovává, dováží, přepravuje, vyváží či jinak dodává nebo užije výbušninu, jadernou, biologickou, chemickou nebo jinou hromadně účinnou zbraň, anebo provádí nedovolený výzkum a vývoj jaderné, biologické, chemické nebo jiné zbraně nebo bojového prostředku nebo výbušniny zakázané zákonem nebo mezinárodní smlouvou, nebo

g) vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že způsobí požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo takové obecné nebezpečí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění,

bude potrestán odnětím svobody na pět až patnáct let, popřípadě vedle tohoto trestu též propadnutím majetku.

(2) Stejně bude potrestán, kdo

a) jednáním uvedeným v odstavci 1 vyhrožuje, nebo

b) kdo takové jednání finančně, materiálně nebo jinak podporuje.

- **§ 199 trestního zákona Šíření poplašné zprávy**

²⁵ Zákon č.200/1990 Sb.,ve znění pozdějších předpisů

²⁶ Zákon č. 140/1961 Sb.,ve znění pozdějších předpisů

- (1) Kdo úmyslně způsobí nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa tím, že rozšiřuje poplašnou zprávu, která je nepravdivá, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.
- (2) Kdo zprávu uvedenou v odstavci 1, ač ví, že je nepravdivá a může vyvolat opatření vedoucí k nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa, sdělí podniku nebo organizaci nebo policejnímu nebo jinému státnímu orgánu anebo hromadnému informačnímu prostředku, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem.

§ 179 trestního zákona Obecné ohrožení

- (1) Kdo úmyslně vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že způsobí požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání (obecné nebezpečí), nebo kdo obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

Zbraně ve škole

§ 185 trestního zákona Nedovolené ozbrojování

- (1) Kdo bez povolení vyrobí nebo opatří sobě nebo jinému střelnou zbraň anebo ji přechovává, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
- (2) Kdo bez povolení
 - a) sobě nebo jinému opatří nebo přechovává výbušninu, zbraň hromadně účinnou nebo součástky, jichž je k užití takové zbraně nezbytně třeba, nebo
 - b) hromadí, vyrábí nebo sobě nebo jinému opatřuje zbraně nebo střelivo, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.
- (3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 2 jako člen organizované skupiny,
 - b) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu, nebo
 - c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.

Držení chladných zbraní

Chladné nestřelné zbraně, tj. zbraně bodné, sečné, úderné aj. **nejsou v ČR nijak regulovány** a mohou být drženy (na rozdíl od jiných zemí) i na veřejnosti bez jakýchkoliv zásadních omezení. Platný zbrojní zákon č. 119/2002 Sb. se o jiných než střelných zbraních nezmiňuje. V některých evropských zemích je regulace uzákoněna. Ve Velké Británii nesmí nikdo na veřejnosti přístupném místě nosit nůž, dýku nebo jinou potenciálně smrtící zbraň bez tzv. „dobrého důvodu,“. Tímto „dobrým důvodem,“ nikdy nemůže být ani příp. sebeobrana. Za porušení těchto zákazů jsou velmi přísné tresty, včetně několika let vězení. V Německu patří podle zbrojního zákona mezi zakázané zbraně mj. i vystřelovací a zavírací nože. Z této skupiny zakázaných zbraní jsou vyňaty (a tedy povoleny) pouze nože s bočně výsuvnou čepelí, pokud její délka nepřesahuje 8,5 cm a nemá oboustranně nabroušené ostří.

Sociálně-právní ochrana dětí – ve vztahu k násilnickým dětem

§ 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí²⁷

(1) Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti,

a) jejichž rodiče

2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo

3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti;

c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;

g) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;

pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.

§ 32 Péče o děti vyžadující zvýšenou pozornost

(1) Obecní úřad při péči o děti uvedené v § 6 odst. 1

a) zaměřuje svoji pozornost na využívání volného času těchto dětí,

b) zaměřuje svoji pozornost na děti vyhledávající styky s fyzickými osobami nebo skupinami těchto osob požívajícími alkoholické nápoje nebo návykové látky nebo páchajícími trestnou činností,

c) sleduje u dětí projevy nesnášenlivosti a násilí,

d) věnuje pozornost dětem z rodin s nízkou sociální úrovní,

e) zabraňuje pronikání nepříznivých sociálních a výchovných vlivů mezi ostatní skupiny dětí,

f) nabízí dětem programy pro využití volného času se zřetelem k zájmům dětí a jejich možnostem,

g) spolupracuje se školami, pověřenými osobami, zájmovými sdruženími a dalšími subjekty.

(2) Obecní úřad obce s rozšířenou působností při péči o děti uvedené v § 6 odst. 1

a) působí proti opakovaným poruchám v chování a jednání dětí se zvláštní pozorností věnovanou pachatelům trestné činnosti,

b) upozorňuje krajské úřady na potřebu napomáhat dětem, které ukončily školní docházku, při získávání možnosti pokračovat v další přípravě na povolání, zejména jde-li o děti propuštěné z ústavní výchovy, ochranné výchovy nebo výkonu trestu odnětí svobody,

c) spolupracuje s úřady práce při zprostředkování vhodného zaměstnání pro tyto děti,

d) usměrňuje péči o tyto děti podle programů péče o problémové skupiny dětí zpracovaných státními orgány, obcemi, pověřenými osobami a dalšími právníckými a fyzickými osobami,

e) pomáhá dětem překonat problémy, které mohou vést k negativním projevům v jejich chování.

²⁷ Zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů